

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
JULIANE KOKOTT
26 päivänä huhtikuuta 2018¹

C-176/17

Profi Credit Polska S.A. w Bielsku Białej
vastaan
Mariusz Wawrzosek

(Ennakkoratkaisupyyntö – Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (Siemianowicach Śląskichin alioikeus, Puola))

Ennakkoratkaisupyyntö – Kuluttajansuoja – Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot – Kulutusluottosopimus – Menettely maksamismääräyksen antamiseksi sellaisen oman vekselin perusteella, joka on kulutusluottosopimukseen perustuvien vaatimusten vakuutena – Tuomioistuimen on mahdotonta todeta sopimusehtojen mahdollista kohtuuttomuutta, jos kuluttaja ei käytä oikeussuojakeinoa

I Johdanto

1. Unionin tuomioistuin on jo korostanut useaan otteeseen, että kansallisella prosessioikeudella on ratkaiseva asema kuluttajansuojan tehokkaassa turvaamisessa. Se onkin erityisesti todennut, että kansallisen tuomioistuimen on viran puolesta arvioitava, onko direktiivin 93/13/ETY² soveltamisalaan kuuluva sopimusehto kohtuuton.³ Tässä ennakkoratkaisupyyntöissä unionin tuomioistuimelta tiedustellaan ensimmäisen kerran, onko kansallisella tuomioistuimella tällainen velvollisuus myös silloin, jos se tutkii vekselivelkaa ja vekseli on kulutusluottosopimusta koskevien vaatimusten vakuutena.

2. Vekseli on vanha ja arvostettu väline, joka syntyi sydänkeskijällä kauppiaiden välisissä liiketoimissa, joissa raha vaihtoi omistajaa.⁴ Suuret lainsäädäntöhankkeet, joita 1800-luvulla toteutettiin, kuten ennen kaikkea Ranskassa vuonna 1807 säädetty Code de commerce, vapauttivat vekselin näistä sääty-yhteiskunnan kahleista,⁵ ja siitä tuli yksinkertaisesti se väline, joka avasi kaikkiin yhteiskuntaluokkiin kuuluville kansalaisille pääsyn maksuliikenteeseen, jossa ei tarvittu käteisrahaa.⁶ Useimmat unionin jäsenvaltiot ovat Genevessä vuonna 1930 yhtäläisestä vekselilaista tehdyn sopimuksen, jonka tarkoituksena oli yhtenäistää kansainvälistä vekselilainsäädäntöä, sopimuspuolia.

1 Alkuperäinen kieli: saksa.

2 Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi (EYVL 1993, L 95, s. 29).

3 Ks. esim. tuomio 9.11.2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, 49 kohta); tuomio 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, 42 kohta) ja tuomio 21.4.2016, Radlinger ja Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, 52 kohta).

4 Ks. Coing, H., *Europäisches Privatrecht I*, München, 1985, s. 543.

5 Coing, H., *Europäisches Privatrecht II*, München, 1989, s. 570.

6 Bergfeld, C., "Preußen und das Allgemeine Deutsche Handelsgesetzbuch", *Ius Commune* 14 (1987), 105 ja 106.

3. Omien vekselien eli vekselien, joissa vekselin asettaja sitoutuu itse maksamaan tietyn summan, käyttö kulutusluottosopimusten vakuutena on Puolassa – toisin kuin tietyissä muissa jäsenvaltioissa⁷ – sallittua ja laajalle levinnyt käytäntö. Puolan prosessioikeudessa säädetään oman vekselin yhteydessä nopeasta maksamismääräysmenettelystä, jossa omaa vekseliä tutkitaan kansallisessa tuomioistuimessa ainoastaan muotovaatimusten täyttymisen osalta. Jos vekseli toimii luottosopimuksen vakuutena, maksamismääräysmenettely ei siten mahdollista vekselin perustana olevan luottosopimuksen tutkimista. Tämä ennakkoratkaisupyyntö tarjoaa unionin tuomioistuimelle tilaisuuden ottaa kantaa siihen, onko tämä menettely yhteensopiva direktiivin 93/13 ja direktiivin 2008/48⁸ kanssa.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Unionin lainsäädäntö

4. Direktiivi 93/13 koskee kuluttajasopimusten kohtuuttomia ehtoja. Sen 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.”

5. Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti – –”

6. Direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.”

7. Direktiiviä 2008/48 sovelletaan sen 2 artiklan 1 kohdan mukaan luottosopimukseen. Sen 3 artiklan c alakohtaan sisältyvän määritelmän mukaan luottosopimuksella tarkoitetaan ”sopimusta, jonka mukaan luotonantaja myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle luottoa maksun lykkäyksen, lainan tai muun vastaavan taloudellisen järjestelyn muodossa”.

8. Direktiivin 2008/48 17 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos luottosopimuksen mukaiset luotonantajan oikeudet tai itse luottosopimus siirretään kolmannelle osapuolelle, kuluttajalla on oikeus esittää siirronsaajaa kohtaan kaikki ne väitteet, jotka hän olisi voinut esittää alkuperäistä luotonantajaa kohtaan, esimerkiksi vaatia kuittausta, jos se sallitaan kyseisessä jäsenvaltiossa.”

9. Sen 22 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä olevien yhdenmukaistettujen säännösten osalta jäsenvaltiot eivät voi kansallisessa lainsäädännössään pitää voimassa tai ottaa käyttöön säännöksiä, jotka poikkeavat tässä direktiivissä annetuista.

⁷ Niihin kuuluvat Alankomaat, Belgia, Bulgaria, Latvia, Luxemburg, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakian tasavalta, Slovenia, Suomi, Tanska, Tšekin tasavalta, Viro ja Yhdistynyt kuningaskunta.

⁸ Kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/48/EY (EUVL 2008, L 133, s. 66).

2. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että kuluttajat eivät voi sitovasti luopua heille tämän direktiivin täytäntöön panemiseksi annettavien tai tätä direktiiviä vastaavien kansallisten säännösten nojalla kuuluvista oikeuksista.

3. Jäsenvaltioiden on lisäksi huolehdittava siitä, että niiden tämän direktiivin täytäntöön panemiseksi antamia säännöksiä ei voida kiertää siten, että sopimukselle annetaan erityinen muoto, erityisesti yhdistämällä tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvia luoton nostoja tai luottosopimuksia luottosopimuksiin, joiden luonne tai tarkoitus tekisi mahdolliseksi välttää tämän direktiivin soveltaminen.

--”

B Kansallinen lainsäädäntö

10. Vekseliin perustuvasta maksamismääräysmenettelystä säädetään Puolan siviiliprosessilaissa (Kodeks postępowania cywilnego). Sen 485 §:n 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”Tuomioistuin antaa asianmukaisesti täytetyn maksamismääräyksen myös asianmukaisesti täytetyn vekselin velallista kohtaan, -- jos vekselin todenperäisyys ja sisältö on selvä. Jos vekseliin perustuvat oikeudet -- on siirretty hakijalle, maksamismääräys annetaan vain, jos vaatimuksen perustelemiseksi esitetään asiakirjoja, paitsi jos näiden oikeuksien siirtyminen hakijalle käy suoraan ilmi vekselistä --”

11. Siviiliprosessilain 486 §:n 1 momentissa säädetään lisäksi seuraavaa:

”Kun maksamismääräyksen antamiselle ei ole riittäviä edellytyksiä, presidentti vahvistaa suullisen käsittelyn ajankohdan, paitsi jos asia voidaan käsitellä ilman sitä.”

12. Siviiliprosessilain 491 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Maksamismääräyksen antaessaan tuomioistuin määrää, että vastapuolen on kahden viikon kuluessa siitä päivästä, jona määräys annettiin tiedoksi, täytettävä vaatimus kokonaisuudessaan kuluineen tai esitettävä tässä määräajassa vastustamisperusteet. --”

13. Siviiliprosessilain 492 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1 momentti. Maksamismääräyksestä tulee antamishetkellä vakuutta koskeva täytäntöönpanoperuste ilman, että täytäntöönpanolauseke on tarpeen.

--

3 momentti. Vekselin perusteella annetusta maksamismääräyksestä -- tulee täytäntöönpanokelpoinen välittömästi vaatimuksen täyttämiseksi asetetun määräajan päätyttyä. Tuomioistuin voi vastapuolen pyynnöstä keskeyttää määräyksen täytäntöönpanon, jos esitetään vastustamisperusteita. --”

14. Siviiliprosessilain 493 §:n 1 momentin sanamuoto on seuraava:

”Vastustamisperusteet esitetään maksamismääräyksen antaneelle tuomioistuimelle. Vastapuolen on ilmoitettava kirjelmässä, riitauttaako hän määräyksen kokonaisuudessaan vai osittain, esitettävä väitteet, jotka on niiden tutkimatta jättämisen uhalla ilmoitettava ennen pääasiaan vastaamista, sekä tosiseikat ja todisteet. --”

15. Oikeudenkäyntikuluista siviiliasioissa annetun lain (Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych) 19 §:n 4 momentissa säädetään, että vastapuolen on korvattava kolme neljänestä oikeudenkäyntikuluista, jos se vastustaa maksamismääräystä.

16. Siviililain (Kodeks cywilny) 385 §:ssä säädetään kuluttajasopimusten ehdoista seuraavaa:

”1 momentti. Kuluttajan kanssa tehdyn sopimuksen ehdot, joita ei ole erikseen neuvoteltu, eivät sido häntä, jos ne vaikuttavat hänen oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa hyvien tapojen vastaisesti vahingoittaen räikeästi hänen etujaan (kohtuuttomat sopimusehdot). Tämä ei koske osapuolten olennaisia suorituksia määrittäviä ehtoja, mukaan lukien hintaa tai korvausta koskevat ehdot, jos ne on vahvistettu yksiselitteisesti.

2 momentti. Jos sopimusehto ei 1 momentin mukaan sido kuluttajaa, sopimus sitoo osapuolia muilta osin.”

17. Vekselilain (Ustawa prawo wekslowe) 101 §:ssä säädetään omasta vekselistä seuraavaa:

”Omassa vekselissä tulee olla 1) itse asiakirjaan merkitty nimitys vekseli sillä kielellä, jolla asiakirja on annettu, 2) ehdoton lupaus merkityn rahasumman maksamisesta, 3) merkintä maksuajasta, 4) merkintä maksupaikasta, 5) sen nimi, jolle tai jonka määräämälle maksu on suoritettava, 6) merkintä vekselin antamispäivästä ja -paikasta ja 7) vekselin asettajan allekirjoitus.”

18. Direktiivin 2008/48 säännökset pantiin täytäntöön Puolan lainsäädännössä kulutusluotoista 12.5.2011 annetulla lailla (Ustawa o kredycie konsumenckim, jäljempänä kulutusluottolaki). Sen 41 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Kuluttajan – – vekseliin, joka on annettu luotonantajalle kulutusluottosopimukseen perustuvan suorituksen täyttämiseksi tai sen vakuudeksi, on sisällyttävä lauseke ’ei määräämälle’ tai muu vastaava lauseke.

2. Jos luotonantaja ottaa vastaan vekselin – –, jossa ei ole lauseketta ’ei määräämälle’, ja siirtää sellaisen vekselin – – toiselle henkilölle, luotonantaja on velvollinen korvaamaan kuluttajalle lunastamisesta aiheutuneen vahingon. – –

3. Edellä olevaa 2 momenttia sovelletaan myös silloin, kun vekseli tai sekki on toisen henkilön hallussa vastoin luotonantajan tahtoa.”

III Tosiseikat ja pääasian oikeudenkäynti

19. Pääasiassa hakijana oleva Profi Credit Polska S.A., kotipaikka Bielsko-Biała, (jäljempänä pankki) teki pääasiassa vastapuolena olevan Mariusz Wawrzosekin kanssa 3.12.2015 luottosopimuksen. Kuten ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tietoon on muiden hakijan siinä vireille panemien menettelyjen perusteella tullut, kyseinen sopimus on vakiomuotoinen sopimus, johon sisältyy ehto, jossa luotonantaja sitoutuu asettamaan oman vekselin luotonantajan luottosopimukseen perustuvien vaatimusten vakuudeksi. Tämän veloitteen mukaisesti vastapuoli antoi hakijalle allekirjoitetun avoimen vekselin.

20. Vastapuoli ei myöhemmin maksanut luottoa takaisin. Hakija irtisanoi tämän vuoksi luottosopimuksen ja merkitsi avoimeen vekseliin määräksi 3 268,38 Puolan zlotya (PLN).

21. Hakija esitti ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle hakemuksen, jossa se vaati 3 268,38 PLN:n maksamismääräyksen antamista vastaajalle oman vekselin perusteella. Hakija liitti hakemukseensa asianmukaisesti täytetyn ja allekirjoitetun vekselin sekä luottosopimuksen irtisanomisilmoituksen mutta ei itse sopimusta.

22. Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, vekseliin perustuvassa maksamismääräysmenettelyssä on kansallisen lainsäädännön mukaan kaksi vaihetta. *Ensimmäinen vaihe* käynnistyy maksamismääräyksen antamista koskevan hakemuksen jättämisellä. Sitä ei anneta tiedoksi vastapuolelle. Siviiliprosessilain 485 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuin antaa maksamismääräyksen, jos vekseli on täytetty asianmukaisesti ja ”vekselin todenperäisyys ja sisältö on selvä”. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tätä säännöstä tulkitaan kansallisessa oikeuskäytännössä siten, että menettelyn ensimmäisessä vaiheessa tutkitaan viran puolesta ainoastaan, onko hakijan esittämä vekseliasiakirja aito ja täyttääkö se lainsäädännössä asetetut muotovaatimukset. Jos nämä vaatimukset täyttyvät, tuomioistuin on velvollinen antamaan maksamismääräyksen vekselin perustana olevan suhteen (jäljempänä perussuhde) sisällöstä riippumatta. Jos vekseli toimii luottosopimukseen perustuvan vaatimuksen vakuutena, hakija voi menettelyn ensimmäisessä vaiheessa esittää todisteena ainoastaan vekseliasiakirjan. Sen ei tarvitse näyttää toteen, että luottosopimukseen perustuva vaatimus, jonka vakuutena vekseli toimii, on olemassa ja pätevä.

23. Maksamismääräys annetaan tiedoksi vastapuolelle yhdessä menettelyn käynnistäneen hakijan kirjelmän ja muutoksenhakuohjeen kanssa. Määräaika maksamismääräyksen vastustamiselle on kaksi viikkoa määräyksen tiedoksi antamisesta. Vastapuolen vaatimuksesta tuomioistuin voi keskeyttää maksamismääräyksen täytäntöönpanon siviiliprosessilain 492 §:n 3 momentin mukaisesti. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan vastapuoli voi esittää tässä menettelyn *toisessa vaiheessa* paitsi vekselivelkaa myös perussuhteeseen perustuvia vaatimuksia koskevia väitteitä ja vedota esimerkiksi vekselin perustana olevan kulutusluottosopimuksen ehdon kohtuuttomuuteen. Ellei vastapuoli vastusta maksamismääräystä, siitä tulee siviiliprosessilain 492 §:n 1 momentin mukaisesti vakuutta koskeva täytäntöönpanoperuste ilman, että täytäntöönpanolauseke on tarpeen. Maksamismääräys on lainvoimainen vekselivelan mutta ei perussuhteeseen perustuvan vaatimuksen osalta.

IV Ennakkoratkaisupyyntö ja menettely unionin tuomioistuimessa

24. Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (Siemianowicach Śląskichin alioikeus, Puola) on esittänyt 17.2.2017 tekemällään ja 6.4.2017 unionin tuomioistuimeen saapuneella päätöksellään unionin tuomioistuimelle SEUT 267 artiklan nojalla seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [direktiivin 93/13] säännöksiä, erityisesti 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa, ja [direktiivin 2008/48] säännöksiä, erityisesti 17 artiklan 1 kohtaa ja 22 artiklan 1 kohtaa, tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että elinkeinonharjoittaja (lainanantaja) esittää kuluttajaa (lainanottaja) vastaan vaatimuksen, joka on todettu asianmukaisesti täydennetyllä vekseliasiakirjalla, maksamismääräysmenettelyssä, josta on säädetty siviiliprosessilain 485 §:n 2 momentissa ja sitä seuraavissa säännöksissä, luettuna yhdessä [kulutusluottolain] 41 §:n kanssa, kun niillä rajoitetaan kansallista tuomioistuinta siten, että se voi tutkia vekseliin perustuvan vaatimuksen pätevyyttä ainoastaan vekselin muotomääräysten noudattamisen näkökulmasta ottamatta perussuhdetta huomioon?”

25. Puolan tasavalta ja Euroopan komissio ovat esittäneet kirjallisia huomautuksia unionin tuomioistuimessa ja osallistuneet myös 1.3.2018 pidettyyn istuntoon.

V Oikeudellinen arviointi

26. Jäljempänä tarkastelen aluksi ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä ja tulkintaa ja sen jälkeen käsittelen direktiivejä 93/13 ja 2008/48.

A Ennakkoratkaisukysymyksen tulkinta ja ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen

27. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko direktiivejä 93/13 ja 2008/48 tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jolla rajoitetaan kansallista tuomioistuinta omaan vekseliin perustuvan maksamismääräysmenettelyn yhteydessä siten, että se voi tutkia vekselin muotomääräysten noudattamista muttei luottosopimusta, jonka vakuutena vekseli on.

28. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selittää pyynnössään, että tätä perussuhdetta tutkitaan vasta, jos kuluttaja vastustaa maksamismääräystä. Kyseessä olevaa menettelyä on mielestäni tarkasteltava kokonaisuutena, siis sekä maksamismääräyksen vastustamista edeltävää ensimmäistä vaihetta että sitä seuraavaa toista vaihetta.

29. Ymmärrän ennakkoratkaisukysymyksen lisäksi siten, että kansallinen tuomioistuin ottaa siinä lähtökohdaksi mahdollisuuden tutkia perussuhdetta eli luottosopimusta. Näin ollen on merkityksetöntä, onko oma vekseli erikseen tarkasteltuna sopimus, joka kuuluu direktiivin 93/13 soveltamisalaan.

30. Riidan kohteena kansallisessa tuomioistuimessa on ensimmäisessä vaiheessa tosin ainoastaan oma vekseli. Perussuhteesta tulee riidan kohde vasta toisessa vaiheessa sen jälkeen, kun kuluttaja on vastustanut maksamismääräystä. Tästä ei kuitenkaan seuraa, ettei pyydetyllä unionin oikeuden säännösten ja määräysten tulkitsemisella ilmeisesti ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian kohteeseen, minkä vuoksi ennakkoratkaisupyyntöä ei voitaisi ottaa tutkittavaksi.⁹ Ennakkoratkaisukysymys koskee nimittäin pohjimmiltaan sitä, onko unionin oikeuden mukaista, että Puolan lainsäädännössä kuluttajalta edellytetään toimia, jotta luottosopimuksesta tulee riidan kohde ja jotta kansallinen tuomioistuin voi tutkia sitä, vai onko unionin oikeutta tulkittava siten, että tätä on tutkittava jo ensimmäisessä vaiheessa.

B Direktiivi 2008/48

31. Direktiivillä 2008/48 pyritään yhdenmukaistamaan täydellisesti kulutusluottosopimuksia koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön tiettyjä näkökohtia. Siinä säädetään kuluttajien suojelemiseksi muun muassa erilaisista luotonantajan tiedonantovaatimuksista.

32. Luoton vakuuksista direktiivissä 2008/48 säädetään, että ennen sopimuksen tekoa annettavissa tiedoissa on mainittava mahdollisesti vaadittavat vakuudet.¹⁰ Tietoihin, jotka luottosopimuksessa on mainittava, kuuluvat myös vaadittavat vakuudet.¹¹ Direktiiviin 2008/48 ei sisälly näiden lisäksi säännöksiä vakuuksista eikä etenäkään kulutusluottosopimuksen vakuutena olevasta omasta vekselistä.

⁹ Ks. tuomio 16.6.2015, Gauweiler ym. (C-62/14, EU:C:2015:400, 25 kohta).

¹⁰ 5 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan n alakohta.

¹¹ 10 artiklan 2 kohdan o alakohta.

33. Direktiivin 2008/48 edeltäjädirektiivissä sitä vastoin mainittiin vekseli. Siinä säädettiin, että niiden jäsenvaltioiden, jotka sallivat kuluttajan antaa vakuudeksi vekselin, oman vekselin tai sekin, oli huolehdittava siitä, että kuluttajaa suojataan aiheellisella tavalla hänen käyttäessään näitä sitoumuksia edellä mainittuun tarkoitukseen.¹²

34. Tätä säännöstä ei otettu uuteen kulutusluottodirektiiviin eli direktiiviin 2008/48. Vaikka edeltäjädirektiivin muuttamista koskevaan komission ensimmäiseen ehdotukseen sisältyi vielä tiukka kielto, jonka mukaan luotonantaja ei saa vaatia tai ehdottaa, että kuluttaja takaa sitoumustensa maksun vekselillä tai omalla vekselillä,¹³ direktiivin 2008/48 lopulliseen tekstiin ei sisälly lainkaan vekseleitä koskevia säännöksiä.

35. Tästä voidaan ainoastaan päätellä, että unionin lainsäätäjän tahdon mukaan jäsenvaltiot päättävät siitä, voidaanko vekseliä käyttää kulutusluoton vakuutena. Jäsenvaltioiden liikkumavara on siten jopa kasvanut edeltäjädirektiiviin nähden. Kun edeltäjädirektiivin mukaan jäsenvaltioiden oli vielä huolehdittava siitä, että kuluttajaa suojataan aiheellisella tavalla hänen käyttäessään vekseliä vakuutena,¹⁴ direktiiviin 2008/48 ei sisälly enää vastaavaa säännöstä, jossa säädettäisiin tällaisesta jäsenvaltioiden velvoitteesta.

Direktiivin 2008/48 22 artiklan 1 kohtaa ei ole rikottu

36. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee myös, onko Puolan lainsäädäntö direktiivin 2008/48 22 artiklan 1 kohdan vastainen. Kyseisen säännöksen mukaan jäsenvaltiot eivät voi kansallisessa lainsäädännössään pitää voimassa tai ottaa käyttöön säännöksiä, jotka poikkeavat tässä direktiivissä annetuista, tässä direktiivissä olevien yhdenmukaistettujen säännösten *osalta*. Oman vekselin yhteydessä tämä kysymys on kuitenkin merkityksetön, koska direktiivillä 2008/48 ei nimenomaisesti ole yhdenmukaistettu vekseliä kulutusluoton vakuutena, kuten edellä esitettiin. Pääasian tosiseikoista ei myöskään ole havaittavissa, onko Puolassa pidetty voimassa tai otettu käyttöön direktiivissä annetuista poikkeavia säännöksiä aloilla, joita kyseinen yhdenmukaistaminen *nimenomaisesti* koskee.¹⁵ Direktiivin 22 artiklan 1 kohtaa ei siten voida katsoa rikotun.

Direktiivin 2008/48 22 artiklan 2 kohtaa ei ole rikottu

37. Komissio kuitenkin katsoo, että direktiivin 2008/48 22 artiklan 2 kohtaa on rikottu. Kyseisen säännöksen mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että kuluttajat eivät voi sitovasti luopua heille tämän direktiivin täytäntöön panemiseksi annettavien kansallisten säännösten nojalla kuuluvista oikeuksista.

38. Ei kuitenkaan ole nähtävissä, että Wawrzosek on luopunut hänelle Puolan säännösten nojalla kuuluvista oikeuksista asettamalla vekselin. Direktiivin 2008/48 22 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu luopuminen nimittäin edellyttää, että kuluttajan nimenomaisen ilmoituksen tai yksiselitteisen toiminnan seurauksena olemassa oleva oikeus, joka hänellä on direktiivin täytäntöön panemiseksi annettujen kansallisten säännösten perusteella, lakkaa kokonaan tai osittain. Ennakkoratkaisupyynnössä ei kuitenkaan ole viitteitä siitä, että kyse oli tällaisista oikeuksista, joista Wawrzosek luopui asettamalla oman vekselin tai jossain muussa muodossa.

12 Kulutusluottoja koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 22.12.1986 annetun neuvoston direktiivin 87/102/ETY (EYVL 1987, L 42, s. 48) 10 artikla.

13 Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kuluttajille myönnettäviä luottoja koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhdenmukaistamisesta, KOM(2002) 443 lopullinen (EYVL 2002, C 331 E, s. 200), 18 artikla. Siihen ei tehty merkittäviä muutoksia asiakirjassa KOM(2004) 747 lopullinen.

14 Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 33 kohta.

15 Ks. tuomio 12.7.2012, SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443, 38 kohta) ja määräys 12.10.2016, Horzić ja Pušić (C-511/15 ja C-512/15, EU:C:2016:787, 26 kohta).

Direktiivin 2008/48 22 artiklan 3 kohtaa ei ole kierretty

39. Toisin kuin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ja komissio katsovat, oman vekselin asettaminen kulutusluottosopimuksen perusteella kuluttajaan kohdistuvien vaatimusten vakuudeksi ei myöskään merkitse direktiivin täytäntöön panevien kansallisten säännösten kiertämistä, joka olisi direktiivin 2008/48 22 artiklan 3 kohdan nojalla kiellettyä.

40. Oman vekselin etuna luotonantajalle on se, että sen näyttövaatimusta on lievennetty maksamismääräysmenettelyn ensimmäisessä vaiheessa, koska luotonantajan tarvitsee näyttää toteen ainoastaan vekselin aitous ja muotovaatimusten täytyminen. Tämä ei kuitenkaan johda todistustaakan kääntämiseen luotonantajan tiedonantovaatimusten täyttämisen osalta, mikä merkitsisi direktiivin 2008/48 22 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua kiertämistä.

41. Kuten unionin tuomioistuin on jo todennut, direktiivissä 2008/48 ei ole minkäänlaisia nimenomaisia säännöksiä luotonantajan velvollisuudesta näyttää toteen, että se on täyttänyt kyseisessä direktiivissä säädettyt velvollisuutensa antaa kuluttajalle asianmukaiset tiedot.¹⁶ Unionin tuomioistuin on kuitenkin päätellyt 22 artiklan 3 kohdasta, ettei sopimuslauseke saa johtaa luotonantajan tiedonantovaatimusten täyttämistä koskevan todistustaakan kääntämiseen.¹⁷

42. Kun perussuhdetta ei tutkita kansallisen menettelyn ensimmäisessä vaiheessa, kyse ei ole todistustaakan jaon sääntelystä vaan pelkästään menettelyssä tarkasteltavien seikkojen rajaamisesta. Luotonantaja on sitä vastoin velvollinen näyttämään ensimmäisessä vaiheessa täysimääräisesti toteen vekselin aitouden ja muotovaatimusten täyttymisen.

43. Menettelyn toisen vaiheen käynnistyttyä sen jälkeen, kun kuluttaja on vastustanut maksamismääräystä, myös perussuhteesta tulee osa menettelyssä tarkasteltavia seikkoja. Tästä ajankohdasta alkaen luotonantajalla on todistustaakka siitä, että se on noudattanut tiedonantovaatimuksiaan.

44. Kyseessä oleva Puolan lainsäädäntö ei siten johda todistustaakan jaon muuttumiseen. Luottosopimuksen lauseke, joka velvoittaa Wawrzosekin asettamaan oman vekselin, ei siksi ole sopimusjärjestely, jolla rikotaan direktiivin 2008/48 22 artiklan 3 kohtaan sisältyvää kiertämiskieltoa.

45. On hylättävä myös komission väite, jonka mukaan sopimuksessa sovittu oman vekselin käyttö merkitsee direktiivin 2008/48 kiertämistä, koska siihen liittyy riski siitä, ettei luotonantajan tiedonantovaatimusten noudattamista tutkita tuomioistuimessa. Tämä käsitys nimittäin johtaisi käytännössä siihen, ettei omaa vekseliä voida käyttää vakuutena kulutusluottosopimuksissa. Tämä olisi kuitenkin vastoin unionin lainsäätäjän tahtoa, sillä unionin lainsäätävä jättää jäsenvaltioiden harkintavaltaan, sallivatko ne tämän välineen käytön kulutusluottosopimusten vakuutena.¹⁸

Kysymys direktiivin 2008/48 17 artiklan 1 kohdan rikkomisesta

46. Ennakkoratkaisupyynnössä esitetään myös kysymys, onko direktiivin 2008/48 17 artiklan 1 kohta esteenä sille, että Puolan lainsäädännön mukaan kuluttajaa vastaan voidaan esittää vaatimus luoton vakuutena olevan oman vekselin perusteella.

¹⁶ Tuomio 18.12.2014, CA Consumer Finance (C-449/13, EU:C:2014:2464, 22 kohta).

¹⁷ Tuomio 18.12.2014, CA Consumer Finance (C-449/13, EU:C:2014:2464, 30 ja 31 kohta).

¹⁸ Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 35 kohta.

47. Direktiivin 2008/48 17 artiklan 1 kohta koskee kuitenkin tilannetta, jossa kulutusluottosopimuksen mukaiset luotonantajan oikeudet kuluttajaan nähden siirretään kolmannelle osapuolelle, joka ei ole kulutusluottosopimuksen alkuperäinen sopimuspuoli. Wawrzosek sitä vastoin on tehnyt alkuperäisen luottosopimuksen hakijan kanssa. Vekselin edunsaaja on siten sama kuin luotonantaja. Pankki ei ole siirtänyt luottosopimuksen mukaisia oikeuksiaan eikä vekseliä kolmansille osapuolille. Direktiivin 2008/48 17 artiklan 1 kohdalla ei näin ollen ole merkitystä pääasian ratkaisemisen kannalta, eikä unionin tuomioistuimen ole tarpeen tarkastella sitä lähemmin.

48. Huomautettakoon ainoastaan täydentävästi, että Puolan kulutusluottolain 41 §:ssä säädetään, että vekseliin, jonka kuluttaja asettaa kulutusluottosopimukseen perustuvan luotonantajan vaatimuksen vakuudeksi, on sisällyttävä lauseke, jolla estetään vekselin siirto. Jos luotonantaja ottaa vastaan kuluttajan asettaman vekselin, jossa ei ole tällaista lauseketta, ja se joutuu kolmannen haltuun – minkä yhteydessä on merkityksetöntä, tapahtuuko tämä luotonantajan tahdosta tai tahdon vastaisesti –, luotonantaja on velvollinen korvaamaan kuluttajalle tästä aiheutuneen vahingon.

Välipäätelmä

49. Näin ollen voidaan todeta, etteivät direktiivin 2008/48 säännökset ole esteenä nyt kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle.

C Direktiivi 93/13

Direktiivin peruseriaatteet

50. Direktiivin 93/13 tarkoituksena on estää elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehtyjen sopimusten kohtuuttomien ehtojen soveltaminen.

51. Sen 6 artiklan 1 kohdassa säädetään, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia. Direktiivin 7 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.

52. Tämä sääntely perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta, mikä johtaa kuluttajan sitoutumaan elinkeinonharjoittajan ennakolta laatimiin sopimusehtoihin ilman, että hän voisi vaikuttaa niiden sisältöön.¹⁹

53. Kansalliseen lainsäädäntöön on siten kuuluttava säännöksiä, joilla voidaan taata kuluttajille tehokas oikeussuoja antamalla heille mahdollisuus riitauttaa tuomioistuimessa riidanalainen sopimus kohtuullisin menettelyllisin edellytyksin siten, ettei heidän oikeuksiensa käyttämiselle ole asetettu ehtoja, erityisesti määräaikoja tai kustannuksia, jotka tekevät direktiivissä 93/13 taattujen oikeuksien käyttämisen suhteettoman vaikeaksi tai käytännössä mahdottomaksi.²⁰

¹⁹ Tuomio 7.12.2017, Banco Santander (C-598/15, EU:C:2017:945, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen); tuomio 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, 39 kohta) ja tuomio 27.6.2000, Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, 25 kohta).

²⁰ Tuomio 7.12.2017, Banco Santander (C-598/15, EU:C:2017:945, 38 kohta) ja tuomio 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, 59 kohta).

54. Unionin tuomioistuin on toistuvasti todennut, että kun siviiliprosessilainsäädäntöä ei ole yhdenmukaistettu, jäsenvaltioiden asiana on säätää sisäisessä oikeusjärjestyksessään siviilioikeudellisten vaatimusten täytäntöönpanoa koskevista yksityiskohtaisista säännöistä jäsenvaltioiden menettelyllisen autonomian periaatteen nojalla. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset säännöt eivät ole epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion kansallisen oikeuden soveltamisalaan kuuluvia tilanteita (vastaavuusperiaate), eivätkä sellaisia, että unionin oikeudessa kuluttajille tunnustettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate).²¹

55. Koska käsiteltävässä asiassa ei ole viitteitä, jotka voisivat herättää epäilyjä vastaavuusperiaatteen noudattamisesta, on ainoastaan tutkittava, onko kyseinen Puolan lainsäädäntö tehokkuusperiaatteen vastainen. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tässä yhteydessä otetaan huomioon kyseisen säännön merkitys koko menettelyssä, menettelyn kulku sekä sen erityispiirteet eri kansallisissa elimissä.²²

56. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön – joka on annettu muun muassa maksamismääräysmenettelyn yhteydessä – mukaan tehokkuusperiaate edellyttää, että kansallinen tuomioistuin arvioi viran puolesta sopimusehdon kohtuuttomuutta *heti, kun sillä on käytettävissään kaikki arviointiin tarvittavat oikeudelliset seikat ja tosiseikat*.²³

Soveltaminen Puolan lainsäädännön mukaiseen oman vekselin täytäntöönpanoon

57. *Tämän* arviointiperusteen perusteella Puolan lainsäädäntö on yhteensopiva direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan kanssa. Maksamismääräysmenettelyn *ensimmäisessä vaiheessa* tuomioistuimella on nimittäin käytettävissään ainoastaan vekseli, jonka aitoutta ja muotovaatimusten täyttymistä se tutkii. Vekselin perustana olevaa luottosopimusta ei esitetä tuomioistuimelle. Tuomioistuimella ei siten ole käytettävissään kaikkia tarvittavia oikeudellisia seikkoja ja tosiseikkoja sen tutkimiseksi, sisältykö luottosopimukseen kohtuuton ehto.

58. Menettelyn *toisessa vaiheessa*, joka käynnistyy, kun kuluttaja vastustaa maksamismääräystä, tuomioistuin sitä vastoin tutkii perussuhteeseen perustuvia väitteitä. Vasta tässä menettelyn vaiheessa tuomioistuimella on käytettävissään kaikki arviointiin tarvittavat oikeudelliset seikat ja tosiseikat, koska sille esitetään siviiliprosessilain 493 §:n 1 momentin mukaisesti tosiseikat ja näyttö, joita tarvitaan luottosopimuksen kohtuuttomuuden tutkimiseksi.

59. On syytä huomauttaa, että Puolan prosessioikeudessa menettelyn ensimmäisessä vaiheessa asetetaan maksamismääräyksen antamiselle tiukempia vaatimuksia kuin eurooppalaista maksamismääräystä, jota voidaan käyttää kuluttajiin kohdistuvien vaateiden täytäntöön panemiseksi, koskevassa asetuksessa (EY) N:o 1896/2006.²⁴ Puolan lainsäädännön mukaan hakijan on nimittäin menettelyn ensimmäisessä vaiheessa esitettävä vekseliasiakirja ja siten todiste. Asetuksen N:o 1896/2006 7 artiklan 2 kohdan e alakohdan mukaan maksamismääräystä koskevassa hakemuksessa on sitä vastoin oltava ainoastaan kuvaus vaatimuksen perusteeksi esitettävästä näytöstä, mutta tätä näyttöä ei tarvitse esittää tuomioistuimelle.

21 Tuomio 7.12.2017, Banco Santander (C-598/15, EU:C:2017:945, 38 kohta); tuomio 18.2.2016, Finamadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, 40 kohta) ja tuomio 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, 46 kohta).

22 Tuomio 18.2.2016, Finamadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, 43 kohta) ja tuomio 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, 49 kohta).

23 Tuomio 18.2.2016, Finamadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, 36 kohta); tuomio 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, 57 kohta) ja tuomio 4.6.2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, 35 kohta).

24 Eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöönotosta 12.12.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1896/2006 (EUVL 2006, L 399, s. 1).

Yhteensopimattomuutta direktiivin 93/13 kanssa koskevan tähänastisen oikeuskäytännön rajaaminen

60. Pääasian oikeudenkäynnin perustana oleva tilanne eroaa tältä osin niistä tilanteista, joissa unionin tuomioistuin on todennut lainsäädännön olevan yhteensopimaton direktiivin 93/13 kanssa. Asiassa Banco Español de Crédito kansallisella tuomioistuimella oli jo maksamismääräysmenettelyn alussa käytettävissään sopimusehdon kohtuuttomuuden arviointiin tarvittavat oikeudelliset seikat ja tosiseikat. Kansallisen prosessioikeuden säännöksen vuoksi se ei kuitenkaan voinut tutkia sopimusehdon kohtuuttomuutta viran puolesta, minkä vuoksi unionin tuomioistuin totesi tämän säännöksen direktiivin 93/13 vastaiseksi.²⁵ Asiassa Finanmadrid EFC sekä maksamismääräysmenettely että sitä seuraava täytäntöönpanomenettely päättyivät ilman, että olisi tutkittu viran puolesta sopimusehdon, joka menettelyssä oli tarkoitus panna täytäntöön, kohtuuttomuutta, vaikka sekä maksamismääräystä käsitelleellä Secretario judicialilla että sen täytäntöönpanoa käsitelleellä tuomioistuimella oli käytettävissään kohtuuttomuuden tutkimiseen tarvittavat oikeudelliset seikat ja tosiseikat.²⁶

61. Pääasian oikeudenkäynnin kannalta merkityksellinen lainsäädäntö ei ole ristiriidassa myöskään niiden periaatteiden kanssa, jotka unionin tuomioistuin on kehittänyt asiassa Aziz. Kyseisessä asiassa, jossa oli kyse täytäntöönpanotoimenpiteistä, joilla kuluttaja ja hänen perheensä oli tarkoitus häätää heidän pääasiallisena kotinaan toimivasta asunnosta tai joita oli jo toteutettu, unionin tuomioistuin katsoi, että kansallisella tuomioistuimella, jonka ratkaistavana on kuluttajasopimuksen ehdon kohtuuttomuus, on oltava toimivalta määrätä turvaamistoimista, joilla voidaan estää tai keskeyttää sääntöjenvastainen kiinteistön ulosmittausmenettely, kun tällaisista toimista määrääminen on tarpeen direktiivillä 93/13 tavoiteltavan suojan täyden tehokkuuden turvaamiseksi.²⁷ Se, että kuluttajalle annetaan pelkästään oikeus korvaukseen vahingosta, joka asunnosta häätämistä on aiheutunut, ei vastaa direktiivissä 93/13 edellytettävää suojan tasoa.²⁸

62. Aluksi on todettava, että unionin tuomioistuin on kehittänyt nämä periaatteet kiinteistöön, joka toimii kuluttajan perheen asuntona, kohdistuvia ulosmittausmenpiteitä koskevan oikeussuojan yhteydessä. Kuten unionin tuomioistuin on tuomiossa Kušionová täsmentänyt, yhteensopimattomuutta direktiivin 93/13 kanssa tukee erityisesti oman kodin kunnioittamista koskeva oikeus, jota suojataan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 8 artiklan 1 kappaleessa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa.²⁹ Menettely maksamismääräyksen antamiseksi oman vekselin perusteella on sitä vastoin selkeästi vähemmän arkaluonteinen.

63. Maksamismääräys on lisäksi Puolan lainsäädännön mukaan vakuutta koskeva täytäntöönpanoperuste, joka on täytäntöönpanokelpoinen ilman erillistä täytäntöönpanolauseketta. Siviiliprosessilain 492 §:n 3 momentin toisessa virkkeessä kuitenkin säädetään, että tuomioistuin voi vastapuolen vaatimuksesta keskeyttää maksamismääräyksen täytäntöönpanon. Se voi myös määrätä turvaamistoimista, joilla voidaan estää tai keskeyttää sääntöjenvastainen täytäntöönpanomenettely, joten kuluttajan oikeudet eivät rajoitu pelkästään vahingonkorvaukseen.

64. Ainoastaan täydentävästi on viitattava siihen, että asetuksen N:o 1896/2006 23 artiklan mukaan eurooppalaisen maksamismääräyksen täytäntöönpano voidaan keskeyttää tai sitä voidaan rajoittaa ainoastaan vastapuolen pyynnöstä. Tältä osin Puolan lainsäädännössä ei aseteta tiukempia vaatimuksia kuin eurooppalaisessa maksamismääräysmenettelyssä.

25 Tuomio 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, 52 ja 53 kohta).

26 Tuomio 18.2.2016, Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, 45, 46 ja 50 kohta).

27 Tuomio 7.12.2017, Banco Santander (C-598/15, EU:C:2017:945, 49 kohta); tuomio 10.9.2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, 66 kohta) ja tuomio 14.3.2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, 59 kohta).

28 Tuomio 14.3.2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, 60 kohta).

29 Tuomio 10.9.2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, 64 ja 65 kohta).

65. Kuten Puolan hallitus lisäksi väittää, maksamismääräyksen vastustaminen estää sen, että määräyksestä tulee lainvoimainen. Asiassa *Finanmadrid EFC* unionin tuomioistuin piti direktiivin 93/13 vastaisena sitä, jos kuluttajan on päätöksen lainvoimaiseksi tulon takia mahdotonta vedota luottosopimuksen ehdon kohtuuttomuuteen luottosopimukseen perustuvaa elinkeinonharjoittajan kannetta vastaan.³⁰ Jos kuluttaja vastustaa maksamismääräystä, tämä estää kansallisen prosessioikeuden mukaan maksamismääräyksen lainvoimaiseksi tulon. Kuluttaja voi lisäksi menettelyn toisessa vaiheessa vedota luottosopimuksen ehdon kohtuuttomuuteen. Jos kuluttaja vastustaa maksamismääräystä, ristiriitaa unionin tuomioistuimen asiassa *Finanmadrid EFC* kehittämien periaatteiden kanssa ei synny.

66. Vaikka kuluttaja ei vastustaisikaan maksamismääräystä ja siitä tulisi lainvoimainen, asiassa *Finanmadrid EFC* kehitettyjä periaatteita ei voida soveltaa. Koska maksamismääräyksen antamisen perusteena on ollut ainoastaan oma vekseli, maksamismääräyksen oikeusvoima koskee ainoastaan vekselivelkaa muttei luottosopimusta.

67. Tältä osin pääasian taustalla oleva tilanne eroaa asiassa *Finanmadrid EFC* tarkastellusta tilanteesta. Kuten Puolan hallitus väittää, kuluttaja voi nimittäin vedota myöhemmässä menettelyssä elinkeinonharjoittajan kanssa edelleen luottosopimuksen ehdon kohtuuttomuuteen, jota kansallisen tuomioistuimen on tutkittava viran puolesta.

68. Jos elinkeinonharjoittaja on suorittanut maksamismääräyksen perusteella pakkotäytäntöönpanotoimenpiteitä, kuluttaja voi etenkin perusteetonta etua tai vahingonkorvausta koskevien periaatteiden mukaisesti vaatia elinkeinonharjoittajaa palauttamaan sen, minkä se on saanut näillä toimenpiteillä. Kuluttaja voi perustella perusteetonta etua tai vahingonkorvausta koskevaa vaatimustaan sillä, että luottosopimukseen sisältyy kohtuuton ehto. Maksamismääräyksen lainvoima ei estä kantajaa nostamasta tällaista kannetta, koska oikeusvoima ei koske luottosopimukseen perustuvia väitteitä.

69. Asiassa *Aziz* unionin tuomioistuin on todennut asunnosta häätämistä koskevien täytäntöönpanotoimenpiteiden yhteydessä, että on direktiivin 93/13 vastaista viitata pelkästään kuluttajan oikeuteen saada korvausta vahingosta, joka on syntynyt asunnosta häätämisestä.³¹ Kuten edellä jo mainittiin, kyseisen asian ratkaisun kannalta oli kuitenkin olennaista se, että täytäntöönpanotoimenpide olisi johtanut kuluttajan ja hänen perheensä asunnon menettämiseen.³²

70. Ennakkoratkaisupyynnössä ei kuitenkaan ole viitteitä siitä, että pääasiassa uhkana olisi *Wawrzosekin* häätäminen hänen perheensä asunnosta tai vastaava haitta.

71. On näin ollen yhteensopivaa direktiivin 93/13 kanssa, jos kuluttaja voi estää maksamismääräyksen lainvoimaiseksi tulon vastustamalla maksamismääräystä ja jos kuluttaja voi muussa tapauksessa vedota luottosopimuksen kohtuuttomuuteen perusteetonta etua tai vahingonkorvausta koskevan vaatimuksen yhteydessä.

Maksamismääräyksen vastustamisen merkitys

72. Edellä esitetystä ilmenee, että sillä seikalla, että kuluttaja vastustaa maksamismääräystä, on keskeinen merkitys sen kannalta, että direktiivin 93/13 mukainen kuluttajansuoja on käytännössä tehokas. Kuluttajan voidaan kohtuudella odottaa ottavan tämän askeleen, jotta hän voi vaatia oikeuksiaan.

30 Tuomio 18.2.2016, *Finanmadrid EFC* (C-49/14, EU:C:2016:98, 47 ja 51 kohta); ks. myös määräys 21.6.2016, *Aktiv Kapital Portfolio* (C-122/14, ei julkaistu, EU:C:2016:486, 29 ja 36 kohta).

31 Tuomio 14.3.2013, *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164, 60 kohta).

32 Tuomio 14.3.2013, *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164, 61 kohta).

73. Direktiivissä 93/13 tosin edellytetään elinkeinonharjoittajan ja kuluttajien välisissä riita-asioissa, että niitä käsittelevät kansalliset tuomioistuimet toteuttavat aktiivisia toimenpiteitä, joita voivat toteuttaa sopimuspuolten ulkopuoliset kolmannet.³³ Tehokkuusperiaatteen noudattaminen ei kuitenkaan voi mennä niin pitkälle, että sillä täysin kompensoitaisiin asianomaisen kuluttajan täydellinen passiivisuus, kuten unionin tuomioistuin on toistuvasti katsonut.³⁴ Tästä syystä siitä ei aiheudu haittaa, että kuluttajan on vastustettava maksamismääräystä käynnistääkseen menettelyn toisen vaiheen, jossa tuomioistuin tutkii viran puolesta sopimusehdon kohtuuttomuutta.

74. Tästä osoituksena on erityisesti se, että unionin lainsäätäjä on vahvistanut samankaltaisia vaatimuksia eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn sääntelyssä. Vastapuolen on nimittäin lähtökohtaisesti vastustettava eurooppalaista maksamismääräystä, jotta esitetyn vaatimuksen perusteltavuutta tutkitaan asetuksen N:o 1896/2006 17 artiklan mukaisesti tuomioistuinmenettelyssä.

75. Komissio kuitenkin viittaa siihen, että siviiliprosessilain 493 §:n 1 momentin toisen virkkeen mukaan kuluttajan on maksamismääräyksen vastustamisen yhteydessä esitettävä paitsi väitteensä myös tosiseikat ja todisteet. Kuluttaja vastaa lisäksi oikeudenkäyntikuluista.

76. Komission näkemyksestä poiketen tämä ei kuitenkaan johda siihen, että vekseliin perustuva maksamismääräysmenettely *itsessään* olisi direktiivin 93/13 vastainen. Direktiivin tällainen tulkinta olisi ensinnäkin vastoin unionin lainsäätäjän tahtoa, sillä unionin lainsäätäjä on jättänyt jäsenvaltioiden harkintavaltaan, sallivatko ne oman vekselin käytön kulutusluottosopimusten vakuutena.³⁵ Sillä puututtaisiin toiseksi suhteettomasti jäsenvaltioiden menettelylliseen itsemääräämisoikeuteen.

77. Kuten unionin tuomioistuin on kuitenkin katsonut, menettelyn kokonaisuus, kulku ja erityispiirteet eivät saa johtaa siihen, että on olemassa huomattava riski siitä, ettei kuluttaja käytä vaadittavaa oikeussuojakeinoa.³⁶

78. Komissio moittii näin ollen perustellusti sitä, että siviiliprosessilain 493 §:n 1 momentin toisen virkkeen mukaan kuluttajan on jo maksamismääräyksen vastustamisen yhteydessä esitettävä paitsi kaikki väitteensä myös tosiseikat ja todisteet. Menettelyn osapuolet olivat istunnossa erimielisiä siitä, voiko tuomioistuin Puolan prosessioikeuden nojalla tutkia perustana olevan luottosopimuksen maksamismääräysmenettelyn toisessa vaiheessa vain, jos kuluttaja esittää tällaisen väitteen maksamismääräyksen vastustamisen yhteydessä ja esittää sitä tukevat tosiseikat ja todisteet. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallisen tuomioistuimen on kuitenkin tutkittava viran puolesta sopimusehdon kohtuuttomuutta. Tutkinnan alan rajaaminen kuluttajan esittämiin väitteisiin on siis direktiivin 93/13 vastaista. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä on direktiivin mukaisella tulkinnalla varmistaa, ettei kansalliseen prosessioikeuteen sisälly tällaista rajoitusta, tai jättää soveltamatta sitä, jos direktiivin kanssa yhdenmukainen tulkinta ei ole mahdollinen.

79. Tässä yhteydessä on otettava huomioon myös komission esittämä moite, jonka mukaan maksamismääräyksen vastustamiselle asetettu kahden viikon määräaika aiheuttaa huomattavan riskin siitä, ettei kuluttaja käytä vaadittavaa oikeussuojakeinoa. Tämä väite vaikuttaa perustellulta, kun otetaan huomioon tosiseikat ja todisteet, jotka kuluttajan on esitettävä tämän määräajan kuluessa. Kahden viikon määräaika ei kuitenkaan ole liian lyhyt siltä osin kuin kuluttajan on ylipäättään ryhdyttävä toimenpiteisiin tämän määräajan kuluessa. Puolan lainsäädäntö, jonka mukaan kuluttajan

33 Tuomio 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, 41 kohta) ja tuomio 27.6.2000, Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, 27 kohta).

34 Tuomio 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, 62 kohta); tuomio 10.9.2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, 56 kohta) ja tuomio 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, 47 kohta); ks. julkisasiamies Szpunarin ratkaisuehdotus Finamadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, 43 kohta) ja ratkaisuehdotukseni Aziz (C-415/11, EU:C:2012:700, 55 kohta).

35 Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 34 kohta.

36 Tuomio 18.2.2016, Finamadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, 52 kohta); tuomio 14.3.2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, 58 kohta) ja tuomio 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, 54 kohta).

on vastustettava maksamismääräystä kahden viikon kuluessa sen tiedoksi antamisesta, on siksi tehokkuusperiaatteen mukainen vain, jos kuluttajan ei tarvitse esittää tämän määräajan kuluessa tosiseikkoja ja todisteita, jotka muodostavat perustan luottosopimuksen ehtojen kohtuuttomuuden tutkimiselle.

80. Komissio väittää myös perustellusti, että oikeudenkäyntikulut, jotka kuluttajan on korvattava, asettavat kuluttajan epäedulliseen asemaan. Oikeudenkäyntikuluista siviiliasioissa annetun lain 19 §:n 4 momentissa säädetään, että kuluttajan on korvattava kolme neljänestä oikeudenkäyntikuluista, jos hän vastustaa maksamismääräystä. Hakijan on sitä vastoin korvattava vain yksi neljäsosa oikeudenkäyntikuluista, jos se hakee maksamismääräyksen antamista. Kuluttajan on siten korvattava kolminkertainen määrä oikeudenkäyntikuluja, jos hän vastustaa maksamismääräystä vaatiakseen direktiivin 93/13 mukaisia oikeuksiaan. Katson, että tässä on kyse oikeudenkäyntikulujen ennakoista ja että oikeudenkäyntikulujen jakautumisesta päätetään lopullisesti vasta menettelyn päätyttyä. Jo tällaisen ennakon periminen voi kuitenkin saada kuluttajan luopumaan maksamismääräyksen vastustamisesta. Kuluttaja asetettaisiin luonnollisesti epäedulliseen asemaan etenkin, jos hänen olisi joka tapauksessa, siis menettelyn lopputuloksesta riippumatta, korvattava oikeudenkäyntikuluja kolminkertainen määrä hakijaan nähden.

81. Nämä kolme Puolan lainsäädännössä vastustamiselle säädettyä edellytystä ovat sinänsä omiaan tekemään kuluttajalle direktiivissä 93/13 annettujen oikeuksien käyttämisestä suhteettoman vaikeaa, ja ne ovat siten tehokkuusperiaatteen vastaisia.

Välipäätelmä

82. Näin ollen on todettava, että nyt tarkasteltavan, Puolassa käytettävän kaltainen menettely on direktiivin 93/13 vastainen siltä osin kuin se tekee oman vekselin perusteella annetun maksamismääräyksen vastustamisesta kuluttajalle suhteettoman vaikeaa siten, että tuomioistuin voi tutkia kohtuuttomuutta vain, jos kuluttaja esittää vastaavan väitteen, että kuluttajan on esitettävä tämän tutkimisen mahdollistavat tosiseikat ja todisteet kahden viikon kuluessa maksamismääräyksen tiedoksi antamisesta ja että kuluttaja asetetaan epäedulliseen asemaan oikeudenkäyntikulujen korvaamisessa.

VI Ratkaisuehdotus

83. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskichin ennakkoratkaisupyntöön seuraavasti:

Direktiivin 93/13 säännöksiä on tulkittava siten, että ne ovat esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, sikäli kuin siinä säädetään, että maksamismääräys annetaan muotovaatimukset täyttävän oman vekselin, joka on luottosopimukseen perustuvien kuluttajaan kohdistuvien elinkeinonharjoittajan vaatimuksien vakuutena, perusteella tutkimatta tämän luottosopimuksen ehtojen kohtuuttomuutta ja että se tekee maksamismääräyksen vastustamisesta kuluttajalle suhteettoman vaikeaa siten, että tuomioistuin voi tutkia kohtuuttomuutta vain, jos kuluttaja esittää vastaavan väitteen, että kuluttajan on esitettävä tämän tutkimisen mahdollistavat tosiseikat ja todisteet kahden viikon kuluessa maksamismääräyksen tiedoksi antamisesta ja että kuluttaja asetetaan epäedulliseen asemaan oikeudenkäyntikulujen korvaamisessa.